

Matica piše: »Ova izdanja za godinu 1918. od četiri knjige dobivaju članovi prinosnici za K 12—, od čega otpada K 10— za članarinu, a 2 K za otpremu, poštarinu i u ime poraslih troškova. Uvez za sve četiri knjige zapada K 10—. Članovi zakladnici, koji su ispunili svoje članske dužnosti, dobivaju knjige besplatno, ali treba da pošalju za otpremu, poštarinu i u ime poraslih troškova K 2—. Članovi prinosnici i zakladnici u Zagrebu plaćaju K 1— (jednu) u ime poraslih troškova.«

Kot založne knjige so izšle:

1. **Eshilove tragedije**, preveo Koloman Rac, članska cijena K 5—, knjižarska cijena K 6—.

2. **Franjo Marković: Kohan i Vlasta**, čl. cij. K 3—, knjiž. cijena K 4—.

3. **Sejfuđin Huseinagić (Fikret): Dmovina**, dramska priča, čl. cij. K 3—, knjiž. cij. K 4—.

4. **Joza Ivakić: Inoče**, drama u 3 čina, čl. cij. K 3—, knjiž. cij. K 4—.

5. **D. S. Merežkovskij: Vječni suputnici**, preveo Iso Velikanović, čl. cij. K 5—, knjiž. cij. K 6—.

6. **Hrvatsko-slovenski rječnik**, priredio prof. dr. Aug. Musić, treće izdanje, čl. cij. K 3—, knjiž. cij. K 4—.

7. **Shakespeare: Otel**, preveo dr. Milan Bogdanović, čl. cij. K 5—, knjiž. cij. K 6—.

Uvez za svaku knjigu izvanrednih izdanja K 2-50.

8. **D. S. Merežkovskij: Petar Veliki i Aleksej**. Preveo J. Pasarić. Drugo izdanje. Čl. cij. K 8—, knjiž. cij. K 10—.

9. **Laza K. Lazarević: Izabrane pripovijesti**. Drugo izdanje. Čl. cij. K 5—, knjiž. cij. K 6—.

10. **Fr. Gundulića Osman**, z uvodom i bilješkama priredio Đuro Korbler. Čl. cij. K 14—, knjiž. cij. K 16—.

Za stogodišnjicu rođenja V. Lisinsko, 7. srpnja o. g. doštampat će se djelo:

Antonija Kassowitz-Cvijić: Vatroslav Lisinski u krugu Ilirâ. Nagrađeno iz zaklade grofa Ivana N. Draškovića za godinu 1917. Ilustrovao dr. Branko Šenoa.

Po možnosti bomo ocenili knjige prihodnjič.

Časopis za slovenski jezik, književnost in zgodovino. I. letnik. Urejšajo: prof. Anton Kaspret, kustos dr. Fr. Kidrič, vseučil. prof. dr. R. Nachtigall, vseučil. doc. dr. Fr. Ramovš. 1918/19, Ljubljana. Natisnila Ign. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg v Ljubljani. Str. 244. Cena K 13-20.

Začel je izhajati nov slovenski časopis. Ali je bil potreben? Dejstvo, da ima dovolj učenih in vnetih sotrudnikov, spričuje že samo zadostno njegovo upravičenost. Naslov pove obenem tudi njegov program.

Prvi letnik se pričinja s posvetilom Vatroslavu Jagiću ob njegovi osemdesetletnici (str. I.); potem je objavljeno pismo, ki ga je pisal V. Jagić uredništvu, ko je izšel prvi zvezek »Časopisa« (III.); nato so naštetih spisi V. Jagića zadnjih desetih let, kot nadaljevanje Fr. Pastrnekovega »Bibliografský soupis literární činnosti prof. V. Jagiče« v »Zborniku u slavu Vatroslava Jagića«, str. 1 do 29, sestavila vseučil. prof. M. Rešetar in doc. Ramovš (IV.—XI.). — Dr. Rajko Nachtigall je objavil obširno razpravo: *Važnost latinskega dela bri-*

žinskega kodeksa in njegovih pripis-
kov za vprašanje o postanku in domo-
vini slovenskih odlomkov. Spis je 3. del pisateljevih študij: »Freisingensia«, kojih prva dva dela sta izšla v »Časopisu za zgod. in narodopis v Mariboru« l. 1915. Brižinski spomeniki so znani od l. 1803. Nahajajo se v latinskem pergamentnem kodeksu monakove javne kr. knjižnice. Ti spomeniki so takoj vzbudili med slavisti občno pozornost. Pisali so o njih Dobrovsky, Kopitar, Keppen, Schneller, Sreznevskij, Mažkovsky, Škrabec, Vondrak itd. S pomočjo raznih paleografov so skušali dognati dobo postanka teh odlomkov. Njih mnenja pa se ne ujemajo. Dr. Nachtigall pa dokazuje na podlagi latinskega teksta in zgodovinsko-posestnih pripiskov brižinskega kodeksa, da so slovenski spomeniki nastali med l. 972 in 983, bržkone l. 975 v narečju koroške brižinske slovenske posesti, in da je pisec knjige moral biti tedanji brižinski škof Abraham. Pisatelj si radi vojnih razmer ni mogel ogledati rokopisa, vendar pa je uporabil vse popise in vso dotično literaturo v dosego svojega namena, in sicer, kolikor moremo sklepati, z velikim uspehom. Tako bi se Kopitarjeva domneva obistinila. — Drugi daljši spis je priobčil dr. Fr. Kidrič: *Prispevki in opombe k zgodovini reformacije na Slovenskem*. I. Ivan Ungnad v prognanstvu (64—78, 153—178). O pospeševatelju protestantskega slovenskega slovstva Ivanu Ungnadu se je že precej pisalo, vendarle bolj splošno. Dr. Kidrič je tu bolj globoko zaoral in sestavlja na temelju prihv. virov: pisem, listin in knjig, prav podrobno posamezne oddelke Ungnadovega življenjepisa. S tem delom popravlja dosedanje pomotne podatke in izpopolnjuje vrzeli. — Prof. Ljudmil Hauptmann: *Staroslovenska družba in njeni stanovi* (79—99). Najstarejši viri za slovensko zgodovino teko iz knjig (n. pr. Pavel, dijakon) in grobov. Knjige in najdenine iz grobov se pa ne ujemajo. Knjige govore o bojevitosti starih Slovencev, grobovi s svojo vsebino govore drugače. Kako naj se to nasprotje spravi v sklad? Pisatelj skuša dokazati, da so bili Slovenci miren, plašen narod; če so pa besno napadali svoje sosed, jih ni tirala lastna volja, ampak le obrski bič. Ko so prišli Slovenci v nemški družabni sestav, so postali podložni sužnji. Listine govore o bavarskih in slovenskih kmetijah. Ali so se ločile? Slovenske kmetije kot hlapčevske so merile 16 oralov, bavarske kot svobodne pa po 20 oralov. — Dr. Milko Kos: *O nameravani ustanovitvi škofije v Gornjem gradu l. 1237* (100—108). Oglejski oćak Bertold (1218—1251) je želel v svoji preobširni vladikovini ustanoviti novo škofijo v Gornjem gradu. Prosil je papeža Gregorja IX. pritrditve. Papež je 2. aprila 1237 naročil novograjskemu in tržaškemu škofu, naj preiščeta razloge prošnje in naj mu sporočita, bi li bila ustanova oglejski cerkvi v korist, bi li oglejski kapitelj dovolil, kako je stanje pićanske cerkve, bi li ne bil gornjegrajski samostan na škodi, bi li dobivala škof in kapitelj dovolj dohodkov. Papež je imenovanima škofoma 13. julija 1237 iznova naročil, naj mu podrobneje sporočita o mejah nove vladikovine, o številu župnij in cerkv, o dohodkih gornjegrajskega samostana in koliko namerava oćak sam prispevati k ustanovitvi nove škofije. Źal, da o poznejšem poteku dopisovanja nimamo sporočil. Bertoldov načrt

pa se je deloma izpolnil l. 1461, ko je cesar Friderik III. izprožil vprašanje o ustanovitvi ljubljanske škofije. — Prof. A. Kaspret: Prispevek k rodovniku Fr. Prešerna (109—110). Pisatelj govori po radovljiskem urbarju l. 1579 o posestnikih Boštjanu in Simonu Prešernu, kar dokazuje, da so Prešerni vsaj od konca 15. veka domovali v isti hiši v Vrbi in imeli v posesti najvišje obdačeno kmetijo. — Dr. Fr. Ramovš: Delo revizije za Dalmatinovo biblijo (113—152). Od 22. avgusta do 22. oktobra 1581 se je vršila v Ljubljani revizija Dalmatinovega rokopisa sv. pisma. Sodelovalo je 11 mož. Dotlej so izšli slovenski tiski v dveh pravopisih, Trubarjevem in Kreljevem; prevladoval je Trubarjev. Trebalo je edinosti. Revizorji so se zedinili ter sprejeli Dalmatinovo in Bohoričevo mnenje. Bohoriču so naročili, naj spiše slovensko slovnico. Pravopis je bistveno isti, ki ga je Dalmatin po Kreljevem zgledu že prej rabil. Po l. 1581 je bila novost le vpeljava črke *f* za glasova *j* in soglasniški *i* ter *ji* za glasovno skupino *ji*. — Dr. Ivan Grafenauer: O Vodnikovi pesniški zapuščini in o dosedanjih izdajah njegovih pesmi (179—192). Vodnik je do svoje smrti popravljal svoje pesmi ter prirejal rokopis za izdajo skupnih pesmi, dočim so prej izhajale ali posamič ali v skupinah. Rokopis je prišel po Vodnikovi smrti na dražbo. Sedaj ga hrani Slovenska Matica, ki izda v kratkem novo izdajo Vodnikovih pesmi s pravilnim besedilom, ki se bo naslanjalo na Vodnikove poslednje poprave. Dosedanje izdaje niso kritične. Na celotno izdajo je mislil Miha Kastelic, ki jih je že tudi uredil, a izdaja ni dozorela za natisk. L. 1840 je izšla izdaja Andreja Smoleta, ki pa Vodnikovega rokopisa, ki je bil last Kastelčeva, ni imel na razpolago. Levstikova izdaja iz l. 1869, ki je pesmi metrično in jezikovno popravljala, je bila pogrešena. Levstikove premembe so deloma prešle v Wiesthalerjevo izdajo in v novejši poljudni izdaji l. 1919. Upamo, da bo nova Matična izdaja v vseh ozirih zadovoljliva. — Dr. Fr. Kos: O ustanoviteljih zatiškega samostana (193—200). Spis dokazuje, da so ustanovitelji zatiškega samostana bratje Henrik, Dietrik in Majnhalm iz rodbine Pris (Bris) de Buckes (Buches), mejni grofje v Savinjski krajini (marki). — Dr. Ivan Prižatelj pojasnjuje: Zakaj sta si prišla navzkriž Vraz in Trstenjak (201—212). Povod je bilo Trstenjakovo ravnanje z graško slovansko čitalnico, ki jo je Vraz ustanovil 18. oktobra 1838 tik pred svojim odhodom v Zagreb. Trstenjak se kaže v svoji mladeniški lehkomišelnosti. — Dr. Fr. Kidrič: Primerek Linhartove Miss Jenny Love (213—214). Pisatelj popisuje primerek Linhartove nemške drame, katere doslej ni bil znan noben izvod, ker jih je bržkone Linhart sam vse uničil. Pisatelj obeta monografijo o Linhartu. Isti pisec sporoča tudi o korespondenci iz za dobe jugoslovanskega protestantizma v skupnem henneberškem arhivu (215—217). — Dr. A. Breznik priobčuje daljši življenjepis Stanislava Škrabca, dne 6. oktobra 1918 umrlega slovenskega jezikoslovca (218—226). — Dr. Fr. Ramovš našteva: Slovenistika v Jagičevem »Archiv für slavische Philologie« (227—233). — Dr. J. Šleibinger priobčuje Bibliografijo jezikovnih spisov za l. 1913—1918 (234—242). Natančno abecedno

kazalo zaključuje zanimivi letnik. — Prihodnji letnik bo stal 20 K. Upravo je prevzela »Slovenska Matica«.

V. Steska.

Glasba.

Koncert Lovše-Kobler.

Glasbenoumetniško pot, ki sta jo naši priznani domači umetnici gospa koncertna pevka Pavla Lovše in pianistinja gđc. Dana Kobler pred Veliko nočjo napravili širom Jugoslavije — preko zelnega Štajerskega doli na Hrvaško in v Srbijo —, sta prav hvalevredno in kar najdostojneje zaključili s koncertom v Ljubljani na Velikonočni ponedeljek dne 21. aprila. Njun nastop, našemu občinstvu vedno drag in ljub, je topot še posebno ugajal in izredno zadovoljil.

Sporod gospe Lovšetove ni nudil sicer kakih samospelnih posebnosti iz svetovnoglasbene književnosti, a bil zato tem pristrčnejši in — če izvezamemo Alabičevega »Slavčka« — izrazito jugoslovanski. Nekatere skladbe, zlasti Pavčičeve samospelve in Alabičevega »Slavčka«, smo sicer gospe Lovšetovo že nekaj kratov čuli izvajati. Pa smo jih radi poslušali vnovič in jih bomo radi še. Saj ponovno izvajanje dobrih stvari je le koristno: koristno izvajalcu in poslušalcu. Izvajalca sili k ponovnemu študiranju. S ponovnim študiranjem pa se izvajalec-umetnik v umetnino vedno bolj uživi, jo vedno bolj razume in si tako ustvari podlago, da more dotično skladbo tudi čim najbolj po zamislih in željah skladateljevih podati. Ravnotako se poslušajočemu občinstvu kaka recimo težja skladba pri ponovnem dobrem izvajanju vedno bolj odpira, se njena lepota in vrednost vedno bolj kaže; občinstvo skladbo na ta način vedno bolj umeva in uživa. In skladba sama kot taka dosega tem potom najhitreje in najbolj gotovo svoj namen: ne ostane mrtva na papirju, ampak postane duševna hrana in last naroda. Za ponovno vzorno lepo izvajanje zlasti Pavčičevih samospelov smo gospe Lovšetovi prav posebno hvaležni. »Ciciban-Cicifuj« je stal pred nami kot živa slika in še več: kot živ dogodek. »Uspavanka« je bila nad vse ljubka; za tovrstne popevke je gospa Lovšetova kot nalašč ustvarjena. In zdravi smeh prebrisane vrabca v pesmi »Vrabci in strašilo« je moralo vsako pošteno dušo resnično razveseliti. Alabičev »Slavček« je prvovrsten koncertni komad; v njem se prelivata preprosta, gorka narodna pesem in umetna, težka koloratura — pravzaprav posnemanje slavčevega drobljenja in žvrgolenja — v lepo zaokroženo enoto. V tej pesmi gospe Lovšetovo vedno občudujemo. Ta pesem je biser, a tudi izvajanje gospe Lovšetove popolnoma v skladu in na višku pesmi. Mesto, kjer slavček sam brez spremljanja svojo najlepšo in najvišjo kroži, te naravnost očara. Tudi Zajčev »Hajd v kolo!« je zelo mičen, deloma koloraturen komad, ki kot bistra, oživljajoča sapica švigne mimo tebe. Biničkega »Da su meni oči tvoje« in dve Bajičevi pesmi: »Uspavanka« in »Ala nešto« so skladbe dokaj izrazito srbskega značaja, preproste, ljubeznive. Zanimive so bile srbske narodne. Njih venček je nudil dosti raznolikosti in